

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaje), soudce Vladimíra Sládečka a soudce Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti J. P. bytem zastoupeného Mgr. Blankou Schneiderovou, advokátkou se sídlem Kytlická 780/12, 190 00 Praha 9, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 4 Tdo 664/2017-43 ze dne 28. 6. 2017, usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 6 To 521/2016 ze dne 5. 1. 2017 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 4 T 201/2015-374 ze dne 19. 9. 2016, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2 jako účastníků řízení a Nejvyššího státního zastupitelství jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 4 Tdo 664/2017-43 ze dne 28. 6. 2017, usnesením Městského soudu v Praze sp. zn. 6 To 521/2016 ze dne 5. 1. 2017 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 4 T 201/2015-374 ze dne 19. 9. 2016 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Včasnou ústavní stížností, která i v ostatním splňuje podmínky stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených soudních rozhodnutí, a to zejména pro porušení čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále též „Listina“).

2. Z napadených rozhodnutí, jakož i vyžádaného soudního spisu, vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 4 T 201/2015, Ústavní soud zjistil, že v záhlaví označeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 byl stěžovatel uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 trestního zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že se jako řidič osobního motorového vozidla dostatečně nevěnoval řízení a nesledoval situaci v provozu na pozemní komunikaci, v důsledku čehož narazil do osoby přecházející vozovku, a to vše za okolností blíže rozvedených ve skutkové větě výroku o vině daného odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně. Za to byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvanácti měsíců. Poškozenou Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky soud odkázal s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Odvolání stěžovatele proti rozsudku obvodního soudu Městský soud v Praze shora citovaným usnesením jako nedůvodné zamítl. Následné dovolání stěžovatele proti usnesení odvolacího soudu Nejvyšší soud vpředu uvedeným usnesením odmítl.

II.

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítl, že od počátku řízení poukazuje na to, že nebyl dostatečně zjištěn skutkový děj, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to ohledně průběhu děje před samotným střetem, zejména o pohybu poškozené ve vozovce bezprostředně před nehodou. Stěžovatel dále uvedl, že ani jeden ze soudních znalců své závěry o viditelnosti poškozené z pohledu řidiče jedoucího vozidla nečinil se znalostí místa nehody za obdobných světelných podmínek, když se s místem nehody neseznámil za tmy a mírného deště a veškeré své výpočty a závěry činili toliko od stolu. Stěžovatel zde poukázal především na večerní hodinu, mírný déšť a odlesky světla (světlometů protijedoucích vozidel i veřejného osvětlení) na povrchu vozovky. Kdyby se znalci byli dostavili na místo nehody za obdobných podmínek (tj. ve večerních hodinách a za mírného deště), je stěžovatel přesvědčen, že jejich závěry o výhledových podmínkách řidiče by byly zcela odlišné. Tuto svou argumentaci stěžovatel v ústavní stížnosti dále rozvedl.

5. Stěžovatel rovněž namítl, že soudy byl zamítnut jeho návrh na vypracování revizního znaleckého posudku z oboru doprava. Toto zamítnutí jeho návrhu na doplnění dokazování přitom nebylo soudem odvolacím adekvátně zdůvodněno, přičemž soud prvního stupně svůj zamítavý postoj neodůvodnil vůbec. Obdobně měl dle názoru stěžovatele pochybit městský soud v tom, že ponechal návrh obhajoby na zajištění výstupu o dechové zkoušce poškozené bez odezvy. V protokolu o nehodě v silničním provozu je dle něj sice uvedeno, že u poškozené byla provedena dechová zkouška s negativním výsledkem, ale ve spise již není založen výstup z použitého přístroje (jako tomu bylo u stěžovatele).

III.

6. Ústavní soud vyzval v souladu s ustanovením § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu Nejvyšší soud, Městský soud v Praze i Obvodní soud pro Prahu 2 jako účastníky řízení a Nejvyšší státní zastupitelství, Městské státní zastupitelství v Praze a Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 jako vedlejší účastníky řízení, aby se vyjádřili k projednávané ústavní stížnosti. Městské státní zastupitelství v Praze ani Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 se k ústavní stížnosti nevyjádřily, čímž se současně svého postavení v tomto řízení vzdaly (§ 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 občanského soudního řádu). Nejvyšší státní zastupitelství ve vyjádření uvedlo, že ústavní stížnost je obsahově totožná s dovoláním stěžovatele, a proto zcela odkázalo na své písemné vyjádření, které k tomuto mimořádnému opravnému prostředku učinilo. Na stanoviscích uvedených v tomto vyjádření, jež akceptoval v dovolacím řízení i Nejvyšší soud, Nejvyšší státní zastupitelství nadále setrvává.

7. Nejvyšší soud ve svém vyjádření uvedl, že z podané ústavní stížnosti nevyplývá nic, na co by mohl a měl z pozice dovolacího soudu nad rámec jím vydaného rozhodnutí reagovat a odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Městský soud v Praze ve svém vyjádření poznamenal, že stěžovatel brojí proti skutkovým zjištěním soudu nalézacího i odvolacího a opakuje svoji obhajobu, se kterou se vypořádal jak soud nalézací, tak soud odvolací. Právo stěžovatele na spravedlivý proces bylo dle jeho názoru plně zachováno. V trestním řízení byl zastupován svým obhájcem a měl možnost se k věci řádně vyjádřit, a to i ke všem provedeným důkazům. V podrobnostech pak městský soud odkázal na odůvodnění svého usnesení. Obvodní soud pro Prahu 2 se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

8. Ústavní soud nezasílal vyjádření Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze ani Nejvyššího státního zastupitelství stěžovateli k replice, protože v nich nejsou uvedeny žádné jiné (nové) skutečnosti, než které se nacházejí v napadených rozhodnutích. Ústavní soud v dané věci nenařídil ústní jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

IV.

9. Ústavní soud zvážil argumentaci stěžovatele, obsah naříkaných soudních rozhodnutí, jakož i příslušný spisový materiál, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

10. Ústavní soud shledal, že soudy zasáhly do práva na spravedlivý proces stěžovatele. Ačkoli se soudy (zejména soud obvodní) skutkovým dějem velmi podrobně zabývaly, nevypořádaly se zásadní námitkou stěžovatele stran podmínek viditelnosti, které v době střetu panovaly. Stěžovatel přitom na tento dílčí aspekt dopravní nehody poukazoval minimálně od počátku řízení před soudem (viz samotná výpověď stěžovatele u hlavního líčení dne 21. 9. 2015 - č. l. 181) a kladl na něj důraz i v opravných prostředcích (srov. str. 6 prvního odvolání - č. l. 327, str. 7 druhého odvolání - č. l. 391 a str. 3 dovolání - č. l. 440). Navzdory tomu se soudy otázkou viditelnosti blíže nezabývaly a bez dalšího převzaly závěry ze znaleckých posudků.

11. Znalecký posudek z dílny Ing. Ota Kuhna v tomto ohledu pouze uvádí, že „vyloženě rušivé optické vlivy osvětlení místa nehody se v daném okamžiku pravděpodobně kromě možných protijedoucích vozidel nevyskytovaly“ (str. 14 - č. l. 243). Toto konstatování však dle názoru Ústavního soudu ostře kontrastuje s fotografiemi z místa nehody pořízenými samotnými příslušníky policie, kteří byli k vyšetřování dopravní nehody přivoláni (viz fotodokumentace na č. l. 7 a násl.). Dvě vybrané fotografie jsou přitom součástí téhož znaleckého posudku (str. 20). Z těchto fotografií jsou patrné výrazné odlesky světél protijedoucích vozidel i veřejného osvětlení na povrchu vozovky, které již samy o sobě viditelnost podstatným způsobem zhoršují. Reakční doba stěžovatele jako řidiče byla ve zmíněném znaleckém posudku vypočtena na základě úvahy o dosvitu potkávacích světél, ovšem bez přihlédnutí ke konkrétním optickým podmínkám, které z pohledu řidiče v době střetu panovaly. Jmenovaný znalec se navíc s nehodovým místem seznámil za diametrálně odlišných podmínek.

12. První znalecký posudek z pera Ing. Pavla Tůmy dokonce tmu, funkční veřejné osvětlení, mokrou vozovku, lehký déšť a teplotu nad bodem mrazu pouze konstatuje v úvodu, při výpočtu reakční doby (jakož i při odpovědích na další zadané otázky) však již znalec evidentně vychází z ideálních podmínek (resp. průměrné reakční doby řidiče - viz str. 8 daného znaleckého posudku), aniž by byly náležitě vzaty v úvahu vzpomínané optické a meteorologické vlivy, jejichž přítomnost znalec v úvodu posudku jen zkonstatoval.

13. Ústavní soud dále pokládá za nutné připomenout své dosavadní závěry stran principu omezené důvěry v dopravě a trestní odpovědnosti řidiče za dopravní nehodu. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 3159/15 ze dne 25. 10. 2016 Ústavní soud uvedl, že jde-li o posouzení trestní odpovědnosti řidiče za nehodu, k níž došlo v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích, je nutné zohlednit jednak to, zda se řidič svým jednáním dopustil porušení konkrétních právních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích, jednak ale i to, zda měl možnost a schopnost předvídat, že k nehodě dojde. Zde se proto uplatní tzv. princip omezené důvěry v dopravě, jehož podstatou je, že se řidič při provozu na pozemních komunikacích může spoléhat na to, že ostatní účastníci budou dodržovat pravidla provozu na pozemních komunikacích, pokud z konkrétních okolností nevyplývá opak (s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tz 20/81). Nelze tedy bez dalšího přisvědčit tvrzení soudu prvního stupně, že řidič musí vždy předpokládat porušení pravidel silničního provozu ze strany ostatních účastníků (str. 8 dole). Takový výklad totiž ukládá povinnost neplynoucí přímo ze zákona (čl. 2 odst. 3 Listiny), je v rozporu se samotným účelem platných pravidel silničního provozu a současně zakládá nerovnost v právech a povinnostech podle čl. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny (body 16 a 22 cit. nálezu). Zanedbání potřebné míry opatrnosti jako předpoklad nedbalostního zavinění je nutno vyvozovat z konkrétních skutkových okolností a nelze tak činit pouze na základě zpětné úvahy, že došlo-li ke škodlivému následku, byla automaticky potřebná míra opatrnosti zanedbána. V tomto ohledu Ústavní soud odkazuje i na své vývody vyslovené v nálezu sp. zn. III. ÚS 2065/15 ze dne 31. 5. 2016 (N 96/81 SbNU 565), dle nichž závěr o trestněprávním zavinění nelze nikdy dovozovat z pouhého faktu, že došlo ke škodlivému následku za účasti třetí osoby. K událostem majícím objektivně nešťastnou nebo i tragickou povahu dochází i bez cizího zavinění.

14. Ve světle právě řečeného je tudíž třeba nahlížet i na hodnocení skutkového zjištění, dle něhož manžel poškozené upoutal pozornost stěžovatele svým chováním. Úvaha obvodního soudu, že tím neměla být rozptýlena pozornost stěžovatele, která se tak nadále měla upínat na dění na vozovce před ním, je nerealistická. Bylo-li tomu tak, šlo o přirozenou reakci člověka na konkrétní méně obvyklou situaci (intenzivní gestikulace). V takovém případě však pozornost stěžovatele směřovala jinam spíše jen na velmi krátký časový okamžik (též s přihlédnutím k nízké rychlosti vozidla stěžovatele), když záhy došlo ke střetu s poškozenou. I tento moment je zapotřebí vzít v úvahu. Dosavadní teze o nutnosti víceméně absolutní soustředěnosti řidiče z těchto důvodů neobstojí.

15. Ústavní soud tedy ve shodě s argumentací stěžovatele dospěl k závěru, že provedené dokazování nepředstavuje dostatečný základ pro rozhodnutí o jeho vině i případném trestu. Zodpovězení otázky viditelnosti v době dopravní nehody i otázky (objektivních a subjektivních) možností a schopností stěžovatele jako řidiče za daných podmínek střetu zabránit je jedním ze základních předpokladů pro objasnění jejích příčin, a má tak samozřejmě vliv i na vyhodnocení samotného zavinění či jeho míry. Ústavnímu soudu je zřejmé, že zpětně již nelze přesně simulovat rušivé optické vlivy i další důležité momenty, které se s velkou pravděpodobností mohly vyskytnout v době bezprostředně před střetem. Není však možné zcela přehlédnout specifické poměry v okamžiku nehody a vycházet z ideálních poměrů, jakoby k nehodě došlo ve dne a za jasného počasí. Jestliže soudy vzaly za základ pro své skutkové závěry znalecké posudky, které (vzdor výhradám obhajoby) konkrétní podmínky v době nehody pomíjejí, porušily tak právo stěžovatele na spravedlivý proces. Již proto byl Ústavní soud nucen napadená soudní rozhodnutí zrušit.

16. Ústavní soud přisvědčuje i některým dílčím procesním námitkám stěžovatele. Vypořádání důkazních návrhů obhajoby (resp. vůbec nosných bodů její celkové argumentace) v podobě návrhu na vypracování revizního znaleckého posudku z oboru doprava v odůvodnění napadeného rozhodnutí soudu prvního stupně (jinak velmi pečlivě zpracovaného) zcela absentuje. Odvolací soud sice tento deficit napravil, když uvedl, že s ohledem na shodné závěry znaleckých posudků potřeba nechat vypracovat revizní znalecký posudek odpadla, nicméně již se blíže nevyjádřil k dalšímu důkaznímu návrhu, a sice výsledku dechové zkoušky poškozené. Odvolací soud dále jen kuse uvedl, že návrhy obhajoby na doplnění dokazování byly shledány nadbytečnými, poněvadž skutkový děj byl plně prokázán. Takové vypořádání návrhů obhajoby neodpovídá požadavkům kladeným na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí.

17. Nejvyšší soud sice nepochybil, jestliže odmítl dovolání stěžovatele z důvodu, že jím uplatněným dovolacím důvodům dle § 265b odst. 1 písm. g) a l) trestního řádu námitky svým obsahem neodpovídají, neboť opravdu měly čistě skutkový a procesní charakter. Nelze nicméně přehlédnout, že dovolací soud shora vytknuté zásadní rozpory mezi skutkovými zjištěními a přijatými právními závěry a jejich následné pominutí v rámci dalšího dokazování nenapravit, pročež Ústavní soud přikročil i ke zrušení napadeného usnesení Nejvyššího soudu.

18. Ze všech shora rozvedených důvodů tudíž Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti a přistoupil dle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ke zrušení napadených rozhodnutí Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2, a to pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Při opětovném projednání a

rozhodnutí v posuzované věci jsou dotčené soudy vázány právním názorem Ústavního soudu vysloveným v nálezů (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky, § 314h odst. 1 trestního řádu).

P o u č e n í: Proti nálezů Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 12. června 2018

Tomáš Lichovník v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Vladimíra Matulová

